

II. La forma de l'alta Ribagorça en lloc de vila VILLA, pel fet de fon. local, l'hem tractat en *E. T. C.* II, 136 com en *casetón* = cast. *callejón* (a la Pobla de Roda XIX, 44), i n'hem documentat casos en cpts. de VILA (infra): *Visalibons*, *Visadric* art. *Viladric*, *Visarracons*. Biza pda. de Merli (XIX, 38). Barranc de *Sobre-visa* (-soberbisa) damunt la vileta de Rallui (XIX, 6).

VISALIBONS

Nom de dos llogarets ribagorçans, i llurs parònims.

Són antics agre. de *Torlarribera*, a la vall afl. dr. de l'Isàvena, que baixa de les Viles del Turbó. Compostos del ll. VILA 'vileta, mas', que en el parlar arcaic i la toponímia d'aquesta zona canviava la -LL- originària en -z- (s sonora): el fet estudiat en *E.T.C.* I, 136 (apartat *u*), i *DECat.* IX, 280b1.13.

PRON.: *bizalibóns* digué l'inf. de Rallui, que és fill de Soperuny, 1957 (XIX, 67.18).

Qüestió complicada pel fet que en aquesta mateixa vall hi hagué dues localitats contigües, de nom quasi idèntics —que distingüim ·I· i ·II—, i que acabaren confonent-se.

·I· «Villa *Luponis*» que se cita sovint en els docs. d'Ovarra dels SS. IX a XII. Context ben explícit en el de 1191, que per això extracto en primer lloc: «Priori Ste. Marie de *Ovarra* --- villa que vocatur *Villalupons* --- et illud podium q. vocatur *Silue*, qui est infra terminum predictae villule» (SerranoS., *NHRbga*, p. 43); c. 910: *villa Luponis* (ib. p. 304); 1067: *Villa Luponis* (ib. p. 492, lleg. *Luponis*, cf. p. 233).

És clar que aquí tenim VILLA LUPONIS, genitiu de LUPO, -ONIS, derivat del NP LUPUS, medieval i ja llatí clàssic (Schulze, 115), car ja hi ha LUPO cognomen en inscripcions (CIL III, 610), amb derivats toponímics occitans (Skok, p. 100).

·II· *Doc. del S. X: Villa Eldeboni*, citat entre *Rio Petroso* (= *Reperós*). *Valle Aprica* --- (*V. llòbriga*), SerranoS. troba suspecte aquest doc. (*NHRbga*. 232), però la toponímia és genuïna, i com a molt es pot tenir per més o menys antedatat. 1004: «*Villa Elleboni*» cit. junt amb *Magarrofes* (SerranoS., p. 383); tinc nota que en aquest hi ha variant *villa Eldeboni* (igual pàg.).

El NP que entra en la formació d'aquest és netament diferent del de ·I·: germ. HILDIBON, format amb dos components ben coneguts: HILDI-, fecund, (69 noms en Först) + -BON, menys freqüent però també ben conegut, i és variant dels molt freqüents -BOD (68 noms en Först.) i -BODA (46 noms).

Que eren dos llocs diferents, si bé propers, ho veiem pel context d'aqueixos docs. que els citen,

l'un darrere l'altre, separadament: S. X: «afr. 1^a. *Silui*, id est *Villa Luponis*, 2^a. *Villa Raconis*, 3^a. *Rio Petroso*, 4^a. *Villa Eldeboni*; 5^a. *Valle Aprica*» (SerranoS. 232). En els docs. p. p. Martín Duque tenim d'una banda: 1004: «in villare et in *Villa Eldeboni*» (*Docs. Ovarra*, 5.16). I per altra banda moltes mencions de ·I·. 1030: in *Villa Lopons* (108.3); 1060: «de *Villa Luponis* --- *Luponis* --- etc.» (ib. 138.4,9, 32, 38, 41); 1211: *Villa Luponis* (ib. 165.12). I en fi, ja la forma quasi igual a la moderna: 1296: «Raimundus Maestre de *Bissalebons*» (188.3).

L'evolució fonètica de HILDIBONIS l'havia conduït a *El-lebons*, (LD > /l/ o /d/) junt amb els quals es conservaria (com a variant) la -lB- etimològica de HILDIBON. D'altra banda l'evolució fonètica de LUPONIS, amb dissimilació o -ó > e -ó, el conduïa a *Lebons*. Els dos noms esdevenien quasi idèntics, i així acabaren confonent-se, perquè els dos llocs eren també adjacents, i en resultà finalment el modern *bizalibóns*, amb la -l- etim. de HILDIBONIS, i la resta del nom resultant de la suma i confusió dels dos ètimons.

En efecte els docs. posteriors ja no parlen més que d'un sol lloc amb un nom que devia abraçar junts els dos llocs antigament distingits. El fogatge de 1495 només dóna *Besalibons* amb 9 focs, agre. de Torlarribera. Així mateix la llista de 1620: *Bisalibons* (*Bu. Ass. Exc. Ca.* XI, 126); i en els docs. del bisbat de Barbastre, a. 1592 i ja 1571, se cita només un *Visalibons*, en llista després de *Larrui* (Rallui) i seguit de *Veranui* i *Graus* (*Esp. Sagr.* XLVIII, 267.12, 268.12).

De HILDIBON tenim testimonis com NP independents d'aquest lloc, però també en docs. de la zona. 1002: «*Terra Eldevon*», en una de les còpies del mateix doc.; en una altra apareix mig il·legible «--- de --- uon», i en una còpia del S. XII: «*terra Eldauano* (M. Duque, *Docs. Ovarra*, 2.6). Un *El-lebono* signa un doc. de Solsona a. 1054. Altres compostos de -BON en docs. catalans: *Valdebonus* en 3 docs. d'Alaó, de l'a. 874, cpt. amb el germ. BALD-; *Cetbona a.* 1166: en doc. de Poblet (mateix component que *Cetmar* > *Xetmar*, *Xammar*). Först mateix dóna 2 noms en -BON (Fö. 326), i moltíssims en les variants -BODA, -BODO.

El perill de confusió per part dels estudiosos era gran. Majorment perquè hi havia encara altres NLL parònims allí a la vora. Que documentaré més breument. Un «alodio de *Villaluoni* --- in territorio de *Cortes*, ad flumine *Bosseia*» en un doc. de 970, o sigui, entre Gerri i el riu Bosía (afl. de la dr. de Flamicell (Abadal. *P. i R.* n° 108), o sigui, uns 35 k. a l'E. de *Visalibons*, i separat per diverses valls i serres, però homònim del noste ·I·. *Vila-recons*, que hem vist en el doc. del S. X (SerranoS., p. 232); el trobem també en un doc. de 960. «*Villa Silloi* et *Villa Recones* et *Rio Petrus*» (SerranoS., 334). No vé del